

רשימות

בפרשת השבוע

יתרו

פרק י"ח פסוק א'

וישמע יתרו

רש"י: מה שמועה שמע ובא? קריעת ים סוף ומלחמת עמלק.

הדברים צריכים ביאור, שהרי יציאת מצרים זהו הנס היותר גדול והמרכזי, ומדוע רש"י לא מביא זאת, והרי זה מופיע במפורש בהמשך הפסוק "וישמע יתרו... כי הוציא את ישראל ממצרים", ואם כן לשם מה חז"ל מזכירים דברים אחרים, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, לאחר שבפסוק עצמו כתוב ששמע על יציאת מצרים? אלא י"ל שחז"ל שואלים שאלה שונה, הם לא שואלים מה יתרו שמע, אלא מה שמועה שמע ובא, כלומר מה הביא אותו לבוא? שבודאי הנס הגדול שהוא שמע ואחרים שמעו היה הנס הגדול שיצאו ממצרים, אך כשיצאו ממצרים עדיין היו בסכנה גדולה מהמצריים, ולא היה בדעתו לבוא, כיון שהיה מסוכן לבוא, [ובמיוחד שהוא הביא אתו את אשתו ובניו של משה, שעליהם אמר אהרון למשה לא להביאם למצרים כיון שעל הראשונים אנו מצטערים], כיון שמצריים רודפים אחריהם, ורק אחרי קריעת הים, שהוסרה הסכנה, וראו את מצרים מת על שפת הים, אז יתרו יכל ורצה לבוא, וכן במלחמת עמלק, [שהיה מיד לאחר מכן בחודש אייר, כמבואר בסדר עולם פ"ה] שהיו בסכנה ולא רצה לבא, ורק משהוסרה הסכנה, וראה שישראל מנצחים גם נגד האויב הישן [מצרים] וגם נגד האויב החדש [עמלק], רק אז הגיע החליט לבוא, וזה הפירוש של "שמע ובא", וכן מבואר בפסוקים הבאים ששמח על ההצלה מיד מצרים, [בפסוק ט' נאמר "אשר הצילו מיד מצרים", ובפסוק י' נאמר "אשר הציל אתכם"], וכן רש"י לקמן [בפסוק ח' על הנאמר "את כל התלאה"] הביא שוב את שני הענינים של קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, וכמו שהסברנו שדוקא מאורעות אלו מוזכרים.

עוד יש להעיר בפסוק זה:

את כל אשר עשה

רש"י: להם בירידת המן, ובבאר ובעמלק.

בפשטות סדר הדברים הוא על פי זמני המאורעות שהדברים קרו, דבר ראשון היה את נס המן [שמות טז, יד], ואחר כך את נס הבאר [שמות יז, ו], ולבסוף את נצחון מלחמת עמלק [שמות יז, יג].

עוד י"ל שסדר זה הוא על פי גודל הנס ששמע יתרו, וככל שהנס גדול יותר הוא מתפרסם יותר, ראשית הוא נס המן, שהוא נס גדול שיורד אוכל מן השמים, דבר שלא היה לפני כן, וגם טעמו המופלא של המן, וכן הוא נתפרסם בעולם על ידי שתיית האילים ואכילת בשרם, אחר כך מזכיר את נס הבאר, שאמנם האופן שבו יצא המים הוא נס גדול מאוד, שמשה הכה על הסלע ויצאו מים רבים, אך הבאר

עצמו הוא לא נס מיוחד, שישנם הרבה בארות בעולם, והנס האחרון הוא מלחמת עמלק, שישנם בעולם הרבה מלחמות, ולפעמים אלו מנצחים ולפעמים אלו, ממילא הוא נס פחות מפורסם.

פרק י"ח פסוק ב'

אחר שלוחיה

רש"י: כשאמר לו הקב"ה במדין לך שוב מצרים, ויקח משה את אשתו ואת בניו, ויצא אהרן לקראתו ויפגשוהו בהר האלהים, אמר לו מי הם הללו, אמר לו זו היא אשתי שנשאתי במדין ואלו בני, אמר לו ולהיכן אתה מוליכן, אמר לו למצרים, אמר לו על הראשונים אנו מצטערים ואתה בא להוסיף עליהם, אמר לה לכי לבית אביך, נטלה שני בניה והלכה לה.

צריך להבין מדוע באמת משה רבינו לקח את משפחתו למצרים והרי טענת אהרן צודקת על הראשונים אנו מצטערים, והוא גם שמע לעצתו בסוף, וכי לא חשב על זה?

י"ל שמשה רבינו רצה להרגיש להיות מיצר על אחיו במצרים, ולהרגיש איך משפחה יהודית מרגישה במצרים, כמו שהוא רצה להרגיש בעבר, כמובא ברש"י לעיל [פרק ב' פסוק י"א בד"ה וירא בסבלותם] "נתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם", ואינו דומה חוויה אישית של אדם במקום, לחוויה של משפחה וילדים שהיא יותר מורכבת וקשה.

ענה לו אהרן אחיו, על הראשונים אנו מצטערים, שהוא יכול בעצמו להרגיש את צער בני ישראל, ואלו להביא עוד אנשים אפילו שזה משפחתו, שאדם יכול לעשות דברים כדי להרגיש על עצמו צער הזולת, אבל לא על חשבון אחרים אפילו שהם משפחתו, ואלו ללכת אחרים ללא צורך, או לגרום להם סבל.

ואין לפרש את כוונת המילים "אנו מצטערים" כיון שיש לנו יותר קושי להוציאם ממצרים, ומדוע אתה בא להוסיף עליהם עוד אנשים שנצטרך אנו להוציאם גם אותם ממצרים, אין לומר כן, שהרי כשהקב"ה מוציא את בני ישראל ממצרים, לא משנה כמה מוציא, שהרי הוא כל יכול ומלוא כל הארץ כבודו, וכן כשמשחררים מליוני איש אז אין זה משנה להוציא עוד כמה בודדים, אלא ודאי כדפירשנו.

פרק י"ח פסוק ה'

ויספר משה לחותנו

רש"י: למשוך את ליבו לקרבו לתורה.

יש ללמוד פה דרך בקירוב רחוקים למצוות, משה רבינו מלמד אותנו כאן, שלא לדבר על השלילי, אלא על החיובי, כגון אצלינו, שלא מדבר על מפלת מצרים, דבר שיגרום ליתרו חידודין, אלא לדבר על החיובי, שהוא הצלת ישראל, וזהו המשכו של הפסוק "על אודות ישראל", שהתמקד בהצלת ישראל, ובכל זאת נעשה בשרו חידודין חידודין, כיון שהזכיר את אבדן מצרים בסיפור הדברים, אפילו שהתמקד בהצלת ישראל, וזהו שרש"י אומר בדיבור המתחיל "את כל התלאה": "שעל הים ושל עמלק", שהם היו נסים של הצלת ישראל, וכמו שכתבנו לעיל. [ואף שיתרו כבר שמע על ניסים אלו, בכל זאת רצה לשמוע זאת שוב ממה רבינו חתנו, כיון שבאופן זה שומע את החוויה האישית והרגש שאנשים עברו עם הרבה יותר פרטים].

מתוך הספר רשימות בפרשת השבוע לרב הופנר

הערות והארות על הכתוב כאן יתקבלו ברצון במייל שכתובתו

haseforim@gmail.com